

MUF:s skolpeng slår mot utsatta elever

Arbetsvärlden den 21 maj 2018

Idén bakom den marknadsstyrda skolan är enkel. Genom att familjer röstar med fötterna så kommer skolorna att få incitament att ständigt förbättra sin verksamhet. Skolor som inte lyckas med detta slås ut och kvalitén i skolväsendet kommer hela tiden att förbättras. Något behov av ett strikt regelverk kring vem som får driva skolor och hur verksamheten ska bedrivas finns inte. Konkurrensen står för regleringen och den som tummar på kvalitén kommer inte att bli långlivad.

Den som lyfter blicken från lärobokens enklaste modell av perfekt konkurrens inser att skolmarknaden är mer komplicerad än så. Skolval styrs av många faktorer och det är inte alls säkert att vad enskilda familjer anser vara god skolkvalitet stämmer överens med vad finansären tycker om saken. Inte heller är det uppenbart att familjer har den information som krävs för att kunna avgöra vilka skolor som är välfungerande eller inte.

Att vår marknadsstyrda skola är kringgärdad av regler är därför inte konstigt men behovet av ytterligare regler och hårdare styrning tycks aldrig upphöra. Att så är fallet beror på att motsättningarna mellan allmänintresset och det mer eller mindre välinformerade privatintresset är fundamentala. Samtidigt ser marknadskrafterna till att det ständigt finns utförare villiga att tillfredsställa kundernas önskemål – eller utnyttja deras tillkortakommanden. Ett skolsystem som är neutralt och tillåtande till vem som får driva skolor riskerar därför att bli hårt reglerat och standardiserat till form och innehåll. Marknadsstalinism, har någon kallat det.

MUF:s ordförande Benjamin Dousa framförde nyligen en kritik av skolmarknaden som tyder på goda insikter om modellens brister. Dousa sparar inte på krutet utan anklagar borgerliga politiker för att ha gått skolkoncernernas ärenden snarare än att ha verkat för ett så välfungerande skolsystem som möjligt. En insiktsfull analys till trots så är inriktningen på de åtgärder som föreslås däremot mer tveksam.

För att ge skolorna incitament att leverera goda resultat – de incitament som konkurrensen var tänkt att tillhandahålla – föreslås en resultatbaserad skolpeng. Även om vi bortser från de svårigheter som finns med att ge resultatbaserad ersättning i skolans värld så är förslaget ytterst problematiskt. Det kan såklart låta rimligt att belöna den som gör ett bra jobb men i praktiken innebär det att resurser tas från elever på dåligt fungerande skolor och ges till elever på välfungerande. Ambitionen att elever ska få en likvärdig utbildning ersätts därmed av sin raka motsats. En styrmodell som kräver denna typ av omfördelning måste ifrågasättas.

Dousa vill också reglera vilken pedagogik som skolorna får använda sig av. Omhuldade principer om mångfald, faktisk valfrihet och nytänkande förpassas därmed till idéernas skräpkammare. Det är emellertid tveksamt om pedagogik och undervisningssätt låter sig regleras från statligt håll. Även om det är lätt att ge exempel på dålig undervisning så är det en helt annan sak att i ett regelverk definiera vad som är rätt och fel.

Sannolikt är sådan reglering också destruktiv. Undervisning är en gruppaktivitet och vad som fungerar bra för en lärare i ett sammanhang kan fungera uselt i ett annat. Ett nyligen publicerat

experiment finner till exempel att vad som kan kallas katederundervisning funkade bra för vissa lärare men inte för andra. Och i genomsnitt var katedern varken bättre eller sämre än alternativet.

Det är välkommet att borgerliga politiker börjar betrakta skolmarknaden med en nyktrare blick. Man kan dock undra vad som finns kvar av denna efter att badvattnet fyllt av mångfald, valfrihet, förhoppningar om innovativ pedagogik och tron på att konkurrens i sig ger kvalitet kastats ut? Jo, kvar i badkaret sitter skolkoncernerna. Måhända har de också etableringsrätten kvar att leka med.

Jonas Vlachos